

Ylioppilas- lehden vuosisata

Jukka Kortti: Ylioppilaslehden vuosisata. Gaudeamus 2013. 796 s. ISBN 978-952-495-288-0.

Ylioppilaslehti on instituutio. Tällä toteamuksella Jukka Kortti aloittaa *Ylioppilaslehden* historiateoksen, ja siihen on helppo yhtyä. Lehden satavuotisen historian kunniaksi laadittu teos osoittaa jo mittasuhteitaan institutionalisoitunutta asemaa. Kortin kirjoittama *Ylioppilaslehden vuosisata* on järjestyksessä jo toinen lehden historiaa käsittelevä kirja. Matti Klingen ja Mauno Harmon teos *Ylioppilaslehti* ilmestyi noin 30 vuotta sitten. Uuden *Ylioppilaslehden* historian tuottaminen kertoo samalla, miten merkittävänä Helsingin yliopiston ylioppilaskunta näkee oman panoksensa yliopistoyhteisössä ja koko yhteiskunnassa. Ylioppilaskunta haluaa tuottaa jatkuvasti uusia kertomuksia omasta menneisyydestään.

Ylioppilaslehden historiaprojekti eroaa tyyppillisestä tilaushistoriasta siinä suhteessa, että aikaisempaa tutkimusta on tarjolla paljon. Vuosikymmenten kuluessa lukuisissa tutkimuksissa on analysoitu opiskelijaliikkeitä, opiskelijapolitiikkaa ja opiskelijoiden yhteisöjä kuten osakuntia. Ylioppilaspolitiikassa vaikuttaneista henkilöistä ja monista entisistä *Ylioppilaslehden* päätoimittajista on laadittu elämäkertoja, tai he ovat julkaisseet muistelmia. Jukka Kortti toteaaakin, että ensimmäisen sukupolven tutkimus on tehty ja seuraavan sukupolven on mahdollista etsiä uusi näkökulma. Kortti itse on yhteiskuntatieteellisesti suuntautunut modernisaatiotutkija. Hän opiskeli maisteriksi Oulun yliopistossa eikä Helsingin yliopiston ylioppilaskun-

ta tullut Kortille tutuksi, vaikka hän myöhemmin väittelikin Helsingissä. Historiateoksen esipuheessa hän toteaa rohkeasti olleensa tutkimustyön alkaessa ummikko suhteessa Helsingin yliopiston yliopilaskuntaan.

Historiateoksen johdanto-osassa Kortti määrittelee näkökulmansa ja metodinsa lähtiessään tutkimaan *Ylioppilaslehden* historiaa. Keskeiset käsitteet, joiden kautta analyysi etenee, ovat yhteiskunnallinen sukupolvi ja julkisuus. Lisänä tähän Kortti tuo uudenlaisen näkökulman mediahistoriaan. Asa Briggsin ja Peter Burken teoksen *Social History of the Media* esipuheessa mediahistorian pyrkimykseksi määritellään ”osoittaa menneisyyden merkitys nykyisyydelle tuomalla historia mediatutkimukseen ja media historiaan”.¹ Miten tämä toteutuu *Ylioppilaslehden* historiassa? Tekijän pyrkimyksenä on korostaa viestintähistoriallista kontekstia eli median ja journalismin yleistä kehitystä. Lehden kirjoittelua ja kehitystä seurattaessa katsotaan, mistä muissa ylioppilas-, kulttuuri- ja mielipidelehdissä puhuttiin. Teoksessa esitellään journalismin toteuttamiskäytäntöjä, ulkoasussa tapahtuneita muutoksia ja lehden taloutta. Myös lehden konkreettinen tekeminen ja toimittamisen kiihkeä rytmi tulee värikkäästi esiin. Tutkimustehävän laajuuden ja aineiston massiivisuuden vuoksi metodin toteuttaminen jää kuitenkin kevyeksi eikä kovin syvällisiin tulkintoihin ole mahdollista edetä.

Johdanto-osuudessa lukija kuljetetaan lehden maailmaan esitelmällä kunkin vuosikymmenen yleinen kehitys ja *Ylioppilaslehden* linjaukset. Tämä osuus näyttätty pikakursina suomalaisen yhteiskunnan historiaan, ja se voisi olla

1. Asa Briggs & Peter Burke, *A Social History of the Media. From Gutenberg to the Internet*. Third edition. Polity Press 2009, ix.

yltä hyvin teoksen loppuyhteenveto. Tällainen johdanto toimii apuvälineenä niille lukijoille, jotka eivät halua lukea kannesta kanteen koko massiivista teosta. Lisäksi siitä on apua lukijoille, jotka lähestyvät *Ylioppilaslehden* historiaa hakuteoksena ja käsikirjana.

Satavuotinen historia on jäsenelty yhdeksään pääluukuun, joissa käsittely etenee päätoimittajakausittain. Paikka paikoin lehden kirjoittelua referoiva ote on vaarassa puuduttaa lukijan. Kunkin pääluvun viimeiset alaluvut tarkastelevat lehden taloutta ja toimituksellisia kysymyksiä. Rakenne tuo toiston tunnetta, kun jo näyttämöltä poistuneet päätoimittajat kuljetetaan uudelleen kehään. Liitteessä n:o 1. on esitelty *Ylioppilaslehden* rakenteellisen analyysin metodologiaa. Koska tämä liite selittää esiin nostettuja teemoja, sen olisi voinut esittää jossain muodossa jo varsinaisen käsittelyn yhteydessä.

Teoksessa on 40 tietolaatikkoa, joissa kerrotaan yksityiskohtaisemmin tärkeistä henkilöistä, tapahtumista ja ilmiöistä, jotka liittyvät *Ylioppilaslehteen*. Tietolaatikoiden toinen tehtävä on antaa tietoja asioista ja yksityiskohdista, joita ei varsinaiseen leipätekstiin ole voinut liittää. Aiheina on esimerkiksi russofobia, AKS:n ideologi Niilo Kärki, yleislakko sekä ylioppilaat ja brittipoppi.

Ylioppilaslehden historia perustuu laajaan lähdeaineistoon. Pelkästään sadan vuoden lehdet ovat valtava aineisto. Lisäksi tutkija on käyttänyt primaariaineistoa, joita osakunnat, ylioppilaskunta ja lehden oma kustannusyhtiö ovat tuottaneet. Myös lukuisat historiateokset (Helsingin yliopisto, ylioppilaskunta, osakuntahistoriat, muistelmat, elämäkerrat) ovat tarjonneet näkökulmia *Ylioppilaslehden* tutkimukseen. Edelleen lähdeaineisto sisältää 43 haastattelua, jotka on tehty ennen kuin kirjoittaja tuli mukaan historiaprojektiin. Ilmeisesti tästä johtuu, ettei muisti-

tietoaineistolle ole voitu antaa niin suurta roolia, minkä se olisi voinut tarjota. Toivottavasti haastatteluja on mahdollista käyttää tulevissa tutkimuksissa.

Kortti kirjoittaa sivulla 19, ettei *Ylioppilaslehden* historia ole ”eliititutkimusta”, vaikka runsas haastatteluaineisto olisi tarjonnut tällaiseen tutkimukseen hyvät mahdollisuudet. ”Eliititutkimuksen” käsite jää tässä yhteydessä epämääräiseksi. Tekijä ei suoraan kerro, miten hän ymmärtää eliittien tutkimuksen ja mitä sillä tarkoitaa. Kirjoittaja tekee kuitenkin hyvän yhteenvedon sivulla 176, miten *Ylioppilaslehti* oli vuosikymmenten ajan eliittikoulu ja *Ylioppilaslehden* avustaminen kuului jokaisen kunnianhimoisen ja urasuuntautuneen nuoren sivistyneistöaktiivin ansioluetteloon. *Ylioppilaslehden* päätoimittajat ja toimittajat ovat olleet eliittä, ja *Ylioppilaslehti* on ollut kasvualusta suomalaiselle sivistyneistölle, joka on määritellyt suomalaista kulttuuria ja suomalaista elämää. Teoksen loppuyhteenvedossa tämä vielä todennetaan osuvasti otsikolla ”Sivistyneistöareena ja eliittihautomot”.

Ylioppilaslehden historiassa olisi yhden tai parin tietolaatikon verran voinut kuvata kootusti tavallista ylioppilasta esimerkiksi kertomalla vähän määrällisiä muutoksia. Lehden lukijakunta on laajentunut valtavasti, kun vuonna 1913 Keisarillisessa Aleksanterin Yliopistossa oli läsnä olevia ylioppilaita noin kolme tuhatta. 2000-luvulla yliopisto-opiskelijoita on noin 160 000. Tietolaatikon avulla olisi voinut kertoa, miten yhä suurempi osa ikäluokasta on päässyt korkeakouluihin, ja miten opiskelijarakenne muuttui 1900-luvun kuluessa. Naiskysymys herätti *Ylioppilaslehdessä* keskustelua jo 1910-luvulla. Kortin historiateoksessa AKS saa niin suuren huomion 1920- ja 1930-luvulla, että vuonna 1926 käytyä keskustelua naisylioppilastyyppistä ei lehden historiassa nos-

teta enää esiin, kuten ei myöskään 1930-luvun keskustelua ylioppilastulvasta.

Myös sota-aika jää lehden historiassa vähälle huomiolle. Tähän on varmaan syynä se, että lehti ilmestyi epäsäännöllisesti, ja yliopistot ja korkeakoulut olivat suljettuina kokonaan lukuvuoden 1941–1942. Sota-aika olisi kuitenkin ollut vähintään yhden tietolaatikon arvoinen. Se toi merkittäviä muutoksia opiskelukulttuuriin ja rintamaopiskelijoille kehitettiin erityisjärjestelyjä. Olisi ollut kiinnostavaa tietää, mitä *Ylioppilaslehti* tästä kertoi tai kertoiko mitään.

Ylioppilaslehden historia on 100-vuotiaan, institutionaalisen aseman saavuttaneen viestintäväliseen tilaushistoria. Tilaustutkimuksessa on kirjoittajan aina otettava huomioon tilaajan toivomukset ja jopa vaatimukset. Ammattitutkijan tehtävänä on laatia tieteellisesti korkeatasoinen tutkimus. Joskus tavoitteita on vaikea sovittaa yhteen, koska kaikesta huolimatta tilaustutkimukseen liittyy erityisiä teoksen toimivuuteen ja käytettävyyteen liittyviä vaatimuksia. *Ylioppilaslehden* kaltaisen instituution historian pitää toimia käsikirjana ja hakuteoksena vielä muutaman vuosikymmenen kuluksua. Sen pitää kertoa tulkinta *Ylioppilaslehden* ja ylioppilaiden merkityksestä suomalaisessa yhteiskunnassa, mutta vastata myös kysymyksiin kuka, mitä, missä ja milloin. Jukka Kortti on onnistunut tekemään tieteellisesti korkeatasoisen tutkimuksen, joka täyttää tutkimukselliset tavoitteet, mutta palvelee käsikirjana ja hakuteoksena tulevia tutkijoita, toimittajia ja muuten asiasta kiinnostuneita. Liiteosaan on listattu *Ylioppilaslehden* toimitukset, kuvioita on laadittu kertomaan lehden levikistä ja liitteenä on kuvasto, joka kertoo lehden ulkoasussa tapahtuneista muutoksista. Teoksen varsinainen kuvitus kertoo omaa tarinaansa *Ylioppilaslehden* vuosisadasta.

Varsinaisia valokuvia on melko vähän, mutta aikakauden tunnelmaa luovat *Ylioppilaslehdessä* julkaistut mainokset, lehden kansikuvat ja lukuisat pilapiirroksiset.

Jukka Kortin kirjoittama *Ylioppilaslehden* historia on hieno työ. Teokseen on panostettu paljon ja tutkija on syvällisesti perehtynyt tutkimaansa ilmiöön. Kirjoittaja on tavoittanut *Ylioppilaslehden* suuret linjat, joiden kautta kerrotaan tarinaa Suomesta. Paikkansa ovat löytäneet kunkin aikakauden ylioppilaiden ja ylioppilasliikkeiden kulttuuriset erityispiirteet.

MERVI KAARNINEN